

आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को
नीति तथा कार्यक्रम

गुराँस गाउँपालिका
दैलेख
कर्णाली प्रदेश
२०८०/०३/०८

सभा अध्यक्ष ज्यू

गाउँ सभाका सदस्य ज्यूहरु,

सामाजिक न्यायसहितको आर्थिक, सामाजिक रुपान्तरण समृद्ध गुराँस, सुखी गुराँसबासीको मार्गमा अगाडि बढिरहेको यस गुराँस गाउँसभाको बाह्रौँ अधिवेशनको यस ऐतिहासिक घडिमा “सुख, समृद्धिका लागि शासकीय सुधार: हातेमालो गरी फेरोँ गुराँसको मुहार” भन्ने मुल दृष्टिकोणका साथ आ. व. २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउँदा मलाई निकै गौरवको अनुभूति भएको छ ।

नेपालको सार्वभौमसत्ता, भौगोलिक अखण्डता, स्वाधिनता, स्वाभिमान र समाजवाद उन्मुख संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्था स्थापना गर्न इतिहासका विभिन्न कालखण्डमा भएका राजनीतिक आन्दोलनहरुमा जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञातअज्ञात वीर शहिदहरुप्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु । यसैगरी, आन्दोलनका क्रममा वेपत्ता, घाइते र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, ज्यानको बाजी लगाएर आन्दोलनमा सहभागि भई महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउनुहुने सबै वीर योद्धाप्रति उच्च सम्मान व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

सभा अध्यक्ष ज्यू

तथा गाउँ सभाका सदस्य ज्यूहरु,

आगामी आर्थिक वर्षको नीति तथा कार्यक्रम तय गर्दा नेपालको संविधानको मर्म एवं निर्देशक सिद्धान्तहरु, दीगो विकासका लक्ष्यहरु, संघीय र प्रादेशिक तहबाट जारी गरिएका योजनाका आधार पत्रका साथै विज्ञ एवं सरोकारवालाहरु सबैको सुझावलाई आधार मानिएको छ ।

स्थानीय जनताको स्वाभिमान र हित प्रवर्द्धन गर्ने, प्रशासनलाई विकासमैत्री बनाउने, अनावश्यक खर्च कटौती गर्दै मितव्ययिता कायम गर्नेजस्ता उद्देश्य राखि आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ लाई तिव्र विकासको लागि आधार वर्षका रुपमा पुरा गर्ने लक्ष्य लिएका छौँ । यो नीति बनाउने क्रममा विश्वस्तरमा अघि बढाइएका दीगो विकासका लक्ष्यहरु प्राप्त गर्ने ध्येयका साथ केन्द्र र प्रदेश सरकारका नीतिहरूसँगको तादम्यता कायम राख्ने प्रयास गरिएको छ । गुराँस सरकारले लिएका नीतिगत तथा अन्य सुधारात्मक उपायको परिणाम स्वरुप सबै क्षेत्रमा सकारात्मक नतिजा देखिन थालेको छ । छोटो अवधिमा प्राप्त भएका उपलब्धिहरु उत्साहजनक छन् । अविश्वास र निराशालाई क्रमश आत्मविश्वास र आशाले विस्थापित गर्दै गएको छ । यस अवधिमा संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको प्रमुख आधार मानिएको स्थानीय तहको दोस्रो कार्यकालको पहिलो वर्ष विभिन्न चुनौतिको बाबजुद सबल र सफल ढंगबाट पूरा भएको छ । यस उप्रान्त भर्खरै मात्र विश्वव्यापी रुपमै आक्रान्त पारेको कोभिड महामारीको दुष्चक्रबाट उम्कन नपाउदै रुस युकेन युद्धको बहानामा विश्व अर्थतन्त्र संकुचित हुँदा हाम्रो देशको अर्थ व्यवस्था समेत प्रभावित भएको कारण संघीय सरकारको राजस्व परिचालनमा नकरात्मक असर परेको छ र स्थानीय सरकारले समेत वित्तिय हस्तान्तरणमा नकरात्मक असर सामना गर्नु परेको छ । वास्तवमा स्थानीय सरकार हाम्रो जस्तो ग्रामीण भेग र दूरदराजका जनताको पक्षमा भौतिक विकास र मानव विकासको लागि बरदान हो । यसको मर्म र भावनालाई आत्मसाथ गर्न सकेमा जनताले संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको वास्तविक प्रतिफल महसुस गर्न सक्ने छन् । आज हरेक स्थानीय तहले एक आपसमा भौतिक विकास र मानव विकासका सुचाङ्कमा एक अर्कालाई उछिन्ने प्रतिस्पर्धा गरिरहेको वर्तमान परिप्रेक्ष्यमा सबै क्षेत्रमा खरो रुपमा उत्रिनु पर्ने चुनौति र अवसर हामी बिच विद्यमान छ ।

सभा अध्यक्ष ज्यू ,

तथा गाउँ सभाका सदस्य ज्यूहरु,

हाम्रो गुराँस गाँउपालिका स्थानीय सरकारको रुपमा स्थापना भएको करिव सात वर्ष लाग्दैछ । स्थानीय जनताको पक्षमा काम गर्ने जति अवसर हामिलाई प्राप्त भएको छ, त्यति नै चुनौति पनि अवश्य थपिएका छन् । जनताको पक्षमा जति असल काम हामी स्थानीय तहका जनप्रतिनिधिले गर्न सक्छौं, त्यति नै जनताको संघीय लोकतान्त्रिक व्यवस्था बलियो हुन्छ । जति सौहार्द र आत्मियता राजनीतिकर्मी बीच बढ्दै जान्छ त्यति दलहरु प्रतिजनताको विश्वास पनि प्रगाढ हुँदै जाने कुरामा दुई मत छैन । यस अवधिमा स्थानीय तहको दोश्रो कार्यकालको लागि निर्वाचित भएको यो सरकारले निर्वाचित हुनासाथ छोटो समयमै बजेट, नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाको मसी सुक्न नपाउदै कार्यालय माथि सांघातिक आक्रमण, आफ्नै सहकर्मी माथि प्रहरीको गोलि प्रहार, कार्यालय, जनप्रतिनिधी र कर्मचारीको समेत शान्ति सुरक्षाको चुनौति, संगसंगै करिव २ महिना सम्मको भिषण वर्षा र विपद् व्यवस्थापनको चटारो, प्रदेश सभा तथा प्रतिनिधि सभा सदस्य निर्वाचनको तयारी एवं आचार संहिताको परिधीभित्र रहनुपर्ने वाध्यताका बीच अदालतमार्फत तत्कालिन सेवा करार कर्मचारीहरुको कानूनी हमला, विगत ५ वर्ष देखि तामेलीमा रहेका विभिन्न मुद्दाहरुको अख्तियारबाट ताकेता, कर्मचारी व्यवस्थापनको चुनौती, अघिल्लो आर्थिक वर्षको करिव १० देखि १२ महिना सम्मको कर्मचारी र पुर्व जनप्रतिनिधीहरुको सेवा सुविधाको व्यवस्थापन, अलपत्र परेका योजना र कार्यक्रमहरुको निरन्तरता, स्थानीय तहको शुरु देखि नै निरन्तर बेरुजु माथि थप बेरुजु बढ्दै गएको रकमको फच्छ्यौट गर्नुपर्ने मुख्य चुनौतिको बावजुद यस आर्थिक वर्षमा आर्थिक तथा मानव विकासका सुचांकहरु सकारात्मक देखिने गरी काम सम्पन्न भएका छन् ।

सभा अध्यक्ष ज्यू

तथा गाउँ सभाका सदस्य ज्यूहरु,

चालु आर्थिक वर्षदेखि जनतालाई सकेसम्म सबै क्षेत्रको सेवा स्थानीय वडाबाटै प्रवाह गर्ने प्रयास गरिएको छ । वडा कार्यालयबाटै सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण, योजना सम्झौता, सामुदायिक विद्युतिकरण सेवा, गर्भवती स्वास्थ्य जाँच तथा भिडियो एक्सरे सेवा, जेष्ठ नागरिक स्वास्थ्य जाँच सेवा, अशक्त तथा अपांगता भएकाको उपचार स्वास्थ्य शिवीर, अनलाइन सिफारिस लगाएका विभिन्न सेवा प्रवाहको स्थानीय वडाबाटै कार्य सम्पादनको प्रारम्भिक थालनी गरिएको छ । यसको साथै "घर-घरमा धारा, गुराँस सरकारको अभिभारा" अभियानको प्रारम्भिक चरणमा करिव ५०० घरधुरीमा धारा निर्माण भएका छन् । प्रधानमन्त्री तथा मुख्यमन्त्री रोजगार कार्यक्रमको फितलो कार्यसम्पादनको आरोपलाई चिदै श्रम तथा रोजगार बैङ्क स्थापना संगै अत्यन्त प्रभावकारी काम सम्पन्न भएका छन् । यस उप्रान्त वार्षिक न्यूनतम १ करोड स्वास्थ्य क्षेत्रमा लगानीको "जिटुजि" सम्झौता, वार्षिक ४७ लाख सम्मको सिएमसि नेपालको साझेदारीमा जनताको मानशिक स्वास्थ्य उपचार सेवा, गुराँस अस्पतालमा भिडियो एक्सरे सेवा, संघीय खानेपानीको सहयोगमा अधिकतम १ अर्ब सम्मको गुराँस बृहत् खानेपानीको प्रारम्भिक सर्भे, हेल्भेटास नेपालसंग करिव १ हजार ५०० भन्दा बढि घर धुरी सम्म खानेपानी धारा तथा सरसफाई अभियान निर्माणका लागि साझेदारी सम्झौतालगायत विभिन्न महत्वपूर्ण कार्यहरु प्रारम्भ भएका छन् । पालिका स्तरमै कृषी विकास तथा तालिम केन्द्रको स्थापनासंगै रोजगार सृजना गर्न सबै शाखाहरुलाई प्रभावकारी ढंगबाट संचालन गर्ने कार्यको थालनी गरिएको छ । अन्तर्राष्ट्रियस्तरको पर्यटन विकास र प्रचारप्रसार तथा अन्तर्राष्ट्रिय भगिनी सम्बन्ध स्थापित गर्ने कार्यक्रम अघि बढाइएको छ । यसैबीच, गाउँपालिका स्थापना दिवसको शुरुवात, गुराँस भु-उपयोग नीति निमार्णा संगठन तथा

व्यवस्थापन सर्भेक्षण लगाएत विभिन्न आवश्यक ऐन- ४, निर्देशिका -३, कार्यविधि- २९ र सूचक- १ वटा निर्माण गर्ने महत्वपूर्ण कार्यहरू सम्पन्न भएका छन् । अन्य आवश्यक ऐन, नियम, कार्यविधि यहि आर्थिक वर्षको पुष मसान्तसम्म सम्पन्न गर्ने र चालु आर्थिक वर्षको सार्वजनिक सुनवाई वडादेखि पालिकास्तरमै सम्पन्न गरी प्राप्त सबै वडा, पालिका भरका विषयगत क्षेत्र, शाखालगायतको कार्य प्रगति विवरण, विषयगत तथा शाखाहरूको हरेक चौमासिक रूपमा र समग्र आ. व. को विस्तृत विवरण हरेक आ. व. को अन्तमा जनता समक्ष पेश गर्ने हेतुले प्रकाशित गर्ने कामको थालनी समेत गरिएको छ । चालु आ. व. को पूर्ण कार्य प्रगति विवरण आ. व. समाप्त भएको १५ दिनभित्र प्रकाशित गर्ने निर्णय समेत भएको कुरा सम्मानित सभा समक्ष सहर्ष अवगत गराउँदै अब म आगामी आर्थिक वर्ष २०८०।०८१ को लागि प्रस्तावित विषयगत नीति तथा कार्यक्रमहरू प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहान्छु ।

सभा अध्यक्ष ज्यू ,

तथा गाउँ सभाका सदस्य ज्यूहरू,

(१) आर्थिक विकास

(क) कृषि तथा पशु पंक्षी

- कृषि क्षेत्रका समग्र विकास, रोजगारी सृजनाको लागि पालिकाको पहलमा कृषी पशुपंक्षी विकास तथा तालिम केन्द्रको स्थापना गरिनेछ ।

- कृषिको विविधिकरण, व्यावसायिकीकरण, आधुनिकीकरण र यान्त्रिकरण गरी तुलनात्मक रूपमा लाभका बालीहरूको उत्पादनमा आत्मनिर्भर हुने नीतिलाई अवलम्बन गरिनेछ ।

- "बाँझो जमिनको प्रयोग, उत्पादनमा सहयोग" नारा सहित जग्गाको तथ्याङ्क संकलन गरि भूमि बैक प्रणाली स्थापना गर्दै व्यवसायिक कृषि उत्पादनमा लाग्न कृषकहरूलाई प्रोत्साहित गर्दै बाँझो जमिन उपयोग नीति निर्माण तथा अवलम्बन गरिनेछ । हावापानीअनुसार कफी तथा चिया खेति लगाएतका विभिन्न नगदे वालीके सम्भाव्यता अध्ययन गरी हाललाइ परीक्षणको रूपमा खेती गरिनेछ । साथै बाँझो जमिन लिज वा भाडामा लिई व्यावसायिक उत्पादनमूलक कार्य गर्दा उक्त लिज वा भाडा रकम गाउँपालिका बाटनै भुक्तान गर्ने विधि अवलम्बन गरिनेछ ।

- भूमि बैङ्कको माध्यमबाट पालिकाको लगानीमा नमूना कृषि फार्महरू निर्माण गरि उत्पादन दिन शुरू गरेपछि भाडामा सञ्चालन गर्न दिने वा समूह, सहकारी तथा निजी क्षेत्रलाई हस्तान्तरण गर्ने कार्यविधि बनाई कार्यान्वयन शुरू गरिनेछ ।

- "कृषकसँग अध्यक्ष" कार्यक्रम अन्तर्गत कृषिको उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउन अध्ययन तथा अनुसन्धान, आवश्यक कृषि सामग्री तथा दक्ष जनशक्तीको व्यवस्था, बाली वस्तु उत्पादनमा यान्त्रिकरण, प्रशोधन, माटो परीक्षण, न्युनतम बजार मुल्य निर्धारण, कृषि उपज तथा पशु हाट र बजारीकरणका लागि आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ । साथै कृषि सडक, सिंचाई, शीत भण्डार, कृषि संकलन तथा विक्री केन्द्र, कोशेली घरलगायतका कृषि पूर्वाधारलगाएतका विभिन्न कृषि जन्य संरचनाहरू "कृषकसँग अध्यक्ष" कार्यक्रम अन्तरगत निर्माण तथा संचालन गरिनेछ ।

- सार्वजनिक निजी साझेदारी कार्यक्रम मार्फत् कृषि क्षेत्रमा निजी क्षेत्रको लगानी भित्र्याउन "गुराँसमा लगानी, हुनेछ आम्दानी" को नारासहित लगानीकर्ता आकर्षित गर्न लगानी मैत्री नीतिलाई अविलम्बन गरिने छ । यसका लागि गुराँस लगानी सम्मेलनको आयोजना गरिनेछ ।
- विभिन्न मौसमी फलफूल, जुस, डेरी लगायतका दुग्धजन्य उद्योग स्थापना गर्न इच्छुक उद्यमीहरूलाई आधारभूत तालिम, सुविधा र आंशिक अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।
- व्यवसायिक कृषकहरूलाई प्रोत्साहन तथा प्रवर्द्धन गर्न सहूलियत ऋण, अनुदान, व्यवसायिक तालिम र विभिन्न उपयोगी विरुवाहरू निशुल्क उपलब्ध गराउन आवश्यक सहजिकरण गरिनेछ ।
- कृषकहरूको लागत सुनिश्चितताका लागि पशुको नश्व सुधार, रोग निदान, कृषि तथा पशु विमा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा विस्तार गरी सबै कृषकको पहुँचमा पुऱ्याइनेछ । उन्नत जातको बोका, राँगा वितरण गर्ने तथा गाइभैसीमा एआई प्रविधिबाट नश्व सुधार गरिनेछ ।
- "रैथाने बाली लगाऔं, हाम्रो भविष्य जोगाऔं" कार्यक्रमअन्तर्गत रैथाने बाली लगाउन प्रोत्साहन गरी उत्पादित कृषि उपजको बजारीकरण र संरक्षण गर्न रैथाने बाली विऊ बैङ्कको तथा जिन बैङ्कको स्थापना गरिनेछ ।
- सहकारी संस्था मार्फत थप कृषिजन्य, दुग्धजन्य उत्पादनहरूको संकलन, भण्डारण तथा बजारीकरणका लागि सरकारको मातहतमा संकलन तथा वितरण केन्द्र, शित भण्डार तथा हाट बजार सञ्चालन गरी "हाम्रा किसानको रहर: सहज पहुँचमा बजार" अभियान संचालन गरिनेछ । उत्पादक र उपभोक्ताबीच सिधा सम्पर्क बढाउन सहकारी र निजी क्षेत्र सम्मिलित संयन्त्रहरू निर्माण गरि बजारीकरण गरिनेछ ।
- टिस्युकल्चर आलु मूल बिउ उत्पादन घोडावासलाई गुराँस कृषि विकास तालिम केन्द्रको रूपमा विकास तथा थप व्यावसायिक बनाइनेछ । अवश्यता अनुसार चिस्यान केन्द्र स्थापना गरिने छ ।
- कृषि क्षेत्रको प्रवर्द्धनको लागि कृषि यान्त्रिकरणको विषयलाई पालिकाले प्राथमिकतामा राखि यसका लागि आवश्यक पर्ने यन्त्र पहिचान, खरिद, संचालन, तालिम व्यवस्थापन जस्ता थप कार्य गर्न निजी, सहकारी तथा सामुदायिक क्षेत्रसंग समन्वय एवं सहकार्य गरिनेछ ।
- "नदी किनारमा कृषि, किसानको आयमा वृद्धी" भन्ने नारा सहित बलौटे माटोमा उत्पादन हुने तर्बुजा, बदाम, सखरखण्ड लगाउत तरकारी तथा फलफूल खेती र असला माछा, बंगुर, पोल्टी, केरा जस्ता विभिन्न प्रकारका बहुमुखी खेती प्रणालीको सम्भावना अध्ययन गरि आवश्यक सिंचाई, विउबिजन तथा प्रविधि हस्तान्तरण सहित नदिकिनारका कृषकहरूलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- "एक घर, एक बगैँचा" को नारा सहित सुन्तला, कागती, किवी, ओखर, एभोकाडो,आँप,लिच्ची लगायत विभिन्न प्रकारका मौसमी तथा बेमौसमी फलफूलका विरुवा रोपन प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- यस पालिका भित्रका उत्कृष्ट व्यवसायीक कृषकहरूलाई प्रोत्साहन र सम्मान गर्ने उद्देश्यका साथ कृषि मेला आयोजना गरी "कृषक प्रोत्साहन कार्यक्रम" तथा कृषि प्रदर्शनीका साथ प्रतियोगिता संचालन गरिनेछ ।
- रसायनिक विषादीको प्रयोगलाई न्युनिकरण गर्न प्राङ्गारिक तथा जैविक मल उत्पादनका लागि प्राङ्गारिक मल उद्योग स्थापना गर्न समूह, सहकारी र निजी क्षेत्रलाई आकर्षित गरी साझेदारी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- विउ विजन र मल वितरणका लागि आवश्यक अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ । मल तथा विउ विजनको विकास तथा वितरणका लागि निश्चित तालिका र कार्यक्रमबनाई लागू गरिनेछ ।

- पशुजन्य बस्तुहरूको उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्न तथा उत्पादन लागत न्यूनिकरण गर्न प्रविधिहरूको उपयोग, फार्म सुधार र यान्त्रिकीकरणलाई जोड दिइनुका साथै पशुहरूको नस्ल सुधारका लागि कृत्रिम गर्भाधान सुविधा, प्रयोगशाला निर्माण, पशुस्वास्थ्य शिविर तथा मासु जन्य उत्पादन केन्द्र तथा कोल्ड स्टोर निर्माण गरी संचालन गरिनेछ ।
- दलित, जनजाति तथा अल्पसंख्यक समुदायका व्यक्ति र महिलाको नाममा दर्ता भई नीतिगत हिसाबले सञ्चालनमा रहेका व्यावसायिक फार्महरूको स्तरोन्नतिको लागि सहयोग गरिनेछ ।
- "एक टोल एक सामूहिक कृषि उत्पादन र एक वडा एक विशेष उत्पादन क्षेत्र" नीतिमार्फत आत्मनिर्भर स्थानीय अर्थतन्त्रको निर्माण गरिनेछ । साथै विद्ध्यालय हरू लाइ कृषी उपजका कृयाकलापमा सहभागि गराउने निति अवलम्बन गरिने छ ।
- गुराँस गाउँपालिकाबाट सहूलियत ऋण अनुदान तथा साभेदारी रकम लिएका कृषि, पशुपंक्षी, साना तथा मझौला उद्योग जस्ता निजी फार्म ,व्यक्ती वा कम्पनीले कार्य गरिरहेको हकमा सामान्य छुट वा थप प्रेत्साहन गरिनेछ तर सहूलियत ऋण अनुदान रकम दुरुपयोग भएको भएमा कारबाही वा रकम असुलउपर गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

(ख) पर्यटन

- गाउँपालिका भित्र रहेका सम्भावित पर्यटकीय गन्तव्य स्थलहरूको पहिचान, विकास, प्रचारप्रसार, प्रकाशन, प्रोफाइल तयार गरी एकीकृत पर्यटकीय सर्किट विकास गर्दै आन्तरिक पर्यटनलाई बढवा दिइनेछ ।
- पालिकाभित्र रहेका सबै महत्वपूर्ण दर्शनिय स्थलहरूको प्रचारप्रसार, संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गर्न गुराँस पर्यटन क्षेत्र घोषणा गर्न संघीय र प्रदेश सरकारसँग आवश्यक पक्रिया र बजेटको लागि पहल गरिनेछ ।
- गुराँस गाउँपालिकाको महत्त्वपूर्ण पहिचानको रूपमा रहेको गुराँस संरक्षणका लागि नविनतम योजना ल्याईलागू गरिनेछ साथै गुराँस गाउँपालिकालाई पर्यटकीय क्षेत्र घोषणा गर्न आवश्यक पूर्वाधारका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- कर्णाली नदिमा न्यापिटङ्ग संचालन तथा डुंगेश्वर देखि राकम जलयातायात संचालन को लागी आवश्यक पहल गरिने छ । जिपलाइन, प्याराग्लाइडिङ्ग, बन्जी जम्पिङ्ग, माउन्टेन बाइकिङ तथा क्लाइम्बिङ्ग, म्याराथुन जस्ता साहसिक खेल पर्यटन मार्फत आन्तरिक पर्यटन प्रवर्द्धन गर्न संभाव्यता अध्ययन गरी निर्माण कार्य समेत अघि बढाइनेछ ।
- साँस्कृतिक पर्यटन,कृषि पर्यटन, धार्मिक पर्यटन, प्राकृतिक पर्यटन, जलपर्यटन, साहसिक पर्यटन, वन तथा सफारी पर्यटनलगायतका पर्यटन क्षेत्रको बहुआयामिक क्षेत्रको पहिचान गरी पर्यटन व्यवसायको विकास गर्न संघ सस्था, समुदाय तथा निजी क्षेत्रको सहभागितालाई प्रोत्साहन गर्न आवश्यक श्रोत तथा जनशक्ती परिचालन गरिनेछ ।
- गुराँस गाउँपालिका अन्तर्गत विभिन्न ठाउँमा पर्यटकीय वनभोज स्थल, पदमार्ग, पार्क तथा नमुना होमस्टे निर्माण गरि सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।

- गुराँस गाउँपालिकामा पाल्नु हुने विशिष्ट पाहुनाहरूको लागि गुराँस पाहुनाघर, गुराँस परिकार हाउस, पर्यटक खाजाघर संचालन तथा निर्माण र स्थानीय उत्पादन मेला, परिकार उत्सव तथा कला संस्कृति प्रतियोगिता एवं महोत्सव संचालन गरिने छ ।
- पर्यटन सुचना केन्द्र, पर्यटन संग्रहालय, पर्यटन कोशेली घरको स्थापना गरी स्थानीय रैथाने उत्पादन कला संस्कृति, परिकार र पर्यटकिय क्षेत्रको राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा बजारीकरण गरिनेछ ।
- गुराँस गाउँपालिकामा रहेका संरचनाहरूको वैज्ञानिक ढंगले व्यवस्थापन गर्न र पर्यटकीय संभावनालाई मध्यनजर गरि स्थानीय कला र संस्कृति झल्कने वैज्ञानिक ढङ्गको भवन निर्माण संहिता लागु गरिनेछ ।
- आदिवासी जनजाती तथा राउटेलगायतका लोपउन्मुख समुदायको विशेष संस्कृतिको पहिचान गरि त्यसको संरक्षण र सम्बर्द्धन गरिने छ । राउटेलगायत आदिवासी जनजाती र खसआर्यको संस्कृति झल्कने संग्रहालय, वृत्तचित्र आदिको क्रमागत रूपमा निर्माण, प्रवर्द्धन र सम्बर्द्धन गरिनेछ । साथै गुराँस गाउँपालिका भित्र राउटे समुदाय लाई स्थायी बसोवासका लागि आवश्यक पहल गरिने छ ।
- रैथाने उत्पादनबाट तयार गरिएका परिकारको प्रचारप्रसार गर्न खानाको परिकार महोत्सव र गुराँसको सिजनमा गुराँस महोत्सव, हिउँ महोत्सव, काफल मेला, आलु फेस्टिबललगायत पर्यटक आकर्षणका विभिन्न स्थानिय परिकार प्रवर्द्धन कार्यक्रम आयोजना गरी पर्यटक आकर्षित गरिनेछ ।
- गुराँस गाउँपालिकाको पर्यटकीय स्थल छनौट गरी जिपलाईन सञ्चालनमा ल्याई आन्तरिक पर्यटनमा वृद्धि गरिनेछ । यसका लागि यसै वर्ष सम्भाव्यता अध्ययनको काम अघि बढाइनेछ ।
- उपयुक्त क्षेत्रमामानव निर्मित ताल निर्माण गरी एकीकृत पर्यटन तथा आयमुलक बहुउद्देश्यीय कार्यक्रमका लागि विस्तृत अध्ययनको काम अघि बढाइनेछ ।
- पर्यटन क्षेत्रका थप काम व्यवस्थित गर्न पर्यटन तथा अतिथि सत्कार शाखा स्थापना गरि पर्यटकिय सवैकाम प्रभावकारि रूपमा संचालन गरिने छ ।
- निर्माण र सञ्चालन भइसकेका तर स्थानीय तहको मातहतमा नआएका पर्यटन पूर्वाधारलाई सम्बन्धित निकायसँग सहकार्य गरि आफ्नो मातहतमा ल्याई व्यवस्थित ढङ्गले सञ्चालन गरिनेछ ।
- गुराँसे बजार क्षेत्र र हरेक वडाका बजार क्षेत्र लगायत सरकारि तथा सार्वजनिक क्षेत्रमा सरसफाई र हरियाली विशेष कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

(ग) उद्योग तथा बाणिज्य

- संभाव्यता अध्ययनको आधारमा "एक वडा-एक उद्योग" को नीति अवलम्बन गरिने छ । गरिवी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम (मेड्पा) मार्फत् स्थानीय श्रम, सीप र प्रविधिको अत्याधुनिक दक्षतापूर्ण उपयोगी कार्यक्रम लागू गरी आगामी वर्ष वन उपोक्ता समिती , सहकारी तथा समुह हरु संग साभेदारीमा स्वरोजगार तथा आय एवं सीप परीक्षण गरि सवै वडामा स्थानिय विशिष्टता को आधारमा रोजगार तथा शिप मुलक उद्योग स्थापनामा जोड दिइनेछ ।
- "उद्यमी महिला, समृद्ध परिवार" को मुल नाराका साथ कृषि, पर्यटन तथा अन्य क्षेत्रमा व्यवसाय सञ्चालन गरिरहेका र नयाँ व्यवसाय शुरु गर्न चाहने महिला उद्यमी लागि आवश्यक तालिम, प्रविधि हस्तान्तरण, बिउ

पुँजी, सहूलियत ब्याजदरमा ऋण जस्ता प्रावधान र प्रविधि सहित "उपाध्यक्ष महिला उद्यमी कार्यक्रम" सञ्चालन गरिनेछ ।

- पालिकामा ऋसर उद्योग, ब्लक उद्योग, फर्निचर उद्योग तथा ढुङ्गाहरूको उत्खनन् र प्रशोधन उद्योग स्थापना गरिनेछ । आयमुलक सिमेण्ट तथा कंक्रिट जन्य तालीम समेतका उद्योग साभेदारिमा संचालन गरिने छ ।
- पालिका भित्रका सामुदायिक वनहरूमा खेर गइरहेका काठहरूको उपयोग गर्नेगरी वन पैदावारमा आधारित उद्योगहरू: अल्लो तथा सिस्नो प्रशोधन उद्योग, आलु चिप्स उद्योग, जुस उद्योग, छुर्पी उद्योग, मसला उद्योग, ब्रोइलर दाना उद्योग, दालमोठ उद्योग, टमाटर सस उद्योग, वाइन उद्योग, जडिबुटी प्रशोधन, अदुवा, अमला क्यान्डी, जाम, जेली, अचार उद्योगको विकास गरिनेछ ।
- औद्योगिक क्षेत्रको विकासका लागि नीतिगत र संस्थागत प्रबन्ध गरी संघीय तथा प्रदेश सरकारहरूको समन्वयमा औद्योगिक ग्राम स्थापनाका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरी सञ्चालनका लागि संघ र प्रदेश सरकारसँग आवश्यक पहल गरिनेछ । साथै पालिकाको पहलमा मिनी औद्योगिक ग्राम स्थापना गरिनेछ ।
- स्थानीय श्रोत र साधनको उपयोग गरि नेपाली कागज नेपाली कागज तथा कोरा कागजजन्य हस्तकला उद्योगको स्थापना गरिनेछ ।
- निजी क्षेत्रको सक्रिय सहभागिता अभिवृद्धि गर्न गुराँस उद्योग वाणिज्य संघलाई सक्रिय बनाई सबै बजार तथा व्यवसायिक केन्द्रका उद्यमी व्यवसायीलाई दर्ता प्रक्रियामा सामेल गर्न विशेष अभियान संचालन गरिने छ ।
- शुद्ध पिउने पानीको व्यवस्था गर्न साझेदार संस्था पहिचान गरि पानी प्रशोधन तथा पेय पदार्थ उद्योगको स्थापना गरिनेछ ।
- निजी क्षेत्र अर्थतन्त्रको विकासमा मुख्य साझेदार हुनेछ । सरकार र निजी क्षेत्रको बलियो साझेदारीबाट उत्पादन तथा उत्पादकत्व अभिवृद्धि र रोजगारी सिर्जना मार्फत पालिकालाई आर्थिक रूपमा सवल बनाइनेछ
- ढुङ्गा खानीको संरक्षण, प्रवर्द्धन, व्यावसायिक उत्खनन् तथा निकासीको माध्यमबाट आय र रोजगारी सिर्जना हुने नीतिगत कानूनी व्यवस्था मिलाइनेछ ।

(घ) सहकारी, वित्तीय क्षेत्र

- सहकारी क्षेत्रको समग्र क्षमता विकासका लागि यस क्षेत्रसंग सरोकार राख्ने संघ, संस्था, साझेदार निकायबीच समन्वय र साझेदारी गरि प्रभावकारी ढंगमा कार्यक्रम संचालन गर्न नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ ।
- सहकारी क्षेत्रको सहभागिता र विकास मार्फत स्थानीय स्तरमा छरिएर रहेको श्रम, सीप, प्रविधि र पुँजीलाई एकीकृत गरी उत्पादन, उत्पादकत्व र रोजगारी वृद्धि गरिनेछ ।
- उद्यमशीलता विकास र स्थानीय पर्यटन प्रवर्द्धनमा सहकारीको भूमिका बढाउदै लगिने छ । सहकारी क्षेत्रलाई प्रवर्द्धन गर्दै विकास कार्यमा परिचालन गरिनेछ ।
- सहकारी संस्थाहरूलाई बचत तथा ऋणमा मात्र सिमीत नराखी उद्देश्यमुलक, विषयगत तथा बहुउद्देश्यीय सहकारी सञ्चालनमा जोड दिनुका साथै त्यस्ता सहकारीको वैज्ञानिक मुल्याङ्कन प्रणालीका आधारमा प्रोत्साहन अनुदान दिइनेछ ।

- "गाउँ गाउँमा सहकारी, घरघरमा रोजगारी" भन्ने नारालाई सार्थक तुल्याउन आर्थिक विकासका हरेक क्रियाकलापमा सहकारी संस्थाहरूलाई आवद्ध गराउँदै निजी, सरकारी र सहकारी साझेदारी कार्यक्रम लागू गरिनेछ । पालिकाभित्र छरिएर रहेका सम्पूर्ण सहकारीको छाता संगठन बनाई क्रियाशील गरिनेछ ।
- गुराँसमा पनि कार्यक्षेत्र बनाई बाह्य क्षेत्रबाट सञ्चालित वित्तिय संस्था तथा लघुवित्तिय संस्थाको तुलनामा स्थानीय सहकारीहरूको सेवालालाई प्रभावकारी बनाउने नीति ल्याइनेछ ।
- सहकारी संस्था मार्फत वितरण गरिने मल, बिउ, कृषि औजार, प्रविधि लगायतका विभिन्न कृषि जन्य उत्पादन र वितरणका कार्यक्रममा विपेश गरि कम्पोष्ट मल उत्पादन लाई अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।
- सहकारी संस्था मार्फत संचालित सहुलियत खाद्य पसल, मिल उद्योग तथा कृषि जन्य उत्पादनका बिक्रि केन्द्रलाई थप व्यवस्थित गर्नुका साथै उत्कृष्ट रुपमा सहुलियत खाद्य पसल संचालन गर्ने सहकारी संस्थालाई सम्मान र प्रोत्साहन अनुदान दिइनेछ । साथै लागत तथा आम्दानीमा साझेदारी गरिनेछ । तर पालिकाबाट भएको लागत सहभागिता वा अनुदानको सदुपयोग नभएमा सबै सुविधाबाट बन्चित गर्ने नीति लिइनेछ ।
- सहकारीसँग सहकार्य गरी उत्पादनमुखी र पालिकाको आन्तरिक आम्दानीमा सघाऊ पुऱ्याउने क्षेत्रमा विभिन्न साझेदारी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

(२) सामाजिक विकास

(क) शिक्षा

- गुराँस गाउँपालिकाका शैक्षिक क्षेत्रका विभिन्न समस्या समाधान तथा व्यवस्थापन गर्न अध्यक्ष शैक्षिक सुधार कार्यक्रम लागू गरिनेछ । शिक्षा क्षेत्रको संगठन र व्यवस्थापन सर्भेक्षण गरी आवश्यक मात्रामा मात्र शिक्षक र कर्मचारीको व्यवस्थापन कार्य अघि बढाइनेछ । राहत कोटामा कार्यरतहरूसँग समन्वय गरी शिक्षकै तलवबाट विशेष कोष स्थापना र व्यवस्थापन गर्ने नीति कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- शिक्षक र विद्यालय कर्मचारीको व्यवस्थापन गर्न विशेष प्याकेज काय्त्रक्रम ल्याइनेछ । साथै प्रधानाध्यापकको लागि विज्ञापन गरि प्रितश्रप्रधाका अधारमा योग्यता र क्षमताको आधारमा विद्यालयको नेतृत्व प्रदान गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र सञ्चालित सामुदायिक विद्यालयहरूको पूर्वाधार विकास, शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि, प्राविधिक, सीपमुलक र प्रविधिमैत्री, नैतिक शिक्षा र सदाचारमा आधारित शिक्षामा जोड दिइनेछ र विद्यालयको वातावरणलाई हरभरा बनाउन "हरियाली विद्यालय विशेष कार्यक्रम" लागू गरिनेछ ।
- सामुदायिक विद्यालयलाई सार्वजनिक खाली जग्गाहरू आय आर्जन गर्ने प्रयोजनका लागि निश्चित अवधिको सम्झौता गरी उपयोग गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- शैक्षिक संस्थाहरूको आधारभूत आवश्यकताहरू पूरा गर्दै शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि, सुशासनमैत्री, प्रविधिमैत्री, बालमैत्री, किशोरीमैत्री, अपाङ्गतामैत्री, स्वच्छ खानेपानीयुक्त र वातावरणमैत्री विद्यालय संरचना बनाई प्राविधिक शिक्षा, उच्च शिक्षा, अंग्रेजी माध्यममा शिक्षा, विद्यालय सुधार कार्यक्रम, किशोरी शिक्षा कार्यक्रम (प्रौढ शिक्षा), अविभावक शिक्षा, निरन्तर तथा वैकल्पिक शिक्षा कार्यक्रम, बालविकास केन्द्रको भौतिक सुदृढिकरण, स्थानीय पाठ्यक्रम विकास, नैतिक शिक्षा जस्ता नविनतम शिक्षण विधिको अनुशरण गरिनेछ ।

आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

- आवश्यकता र औचित्य तथा योग्यता र क्षमताको आधारमा शिक्षक र विद्यालय कर्मचारीको समेत दरबन्दी मिलान गरि कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनका आधारमा शिक्षक-कर्मचारी प्रोत्साहन कार्यक्रम, बाल विकास शिक्षक, सक्रिय अभिभावक तथा विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई प्रोत्साहन कार्यक्रम संचालन गर्ने नीति लागू गरिनेछ । विद्यालय कर्मचारीको नियमित कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन पद्धति विकास गरी सम्मान, प्रोत्साहन वा दण्डको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ५० वर्ष उमेर पुगेका तथा २० वर्ष सेवा अवधि पुगेका शिक्षकहरूलाई पेन्सन प्रोत्साहन तथा विशेष उद्यम सहित अवकास कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- गुराँसको कला संस्कृति, साहित्य र सम्पदालाई प्रवर्द्धन, सम्बर्द्धन तथा संरक्षण गर्न गुराँस प्रज्ञा तथा साँस्कृतिक प्रतिष्ठान गठन गरिनेछ ।
  - "हामी बनाउँछौ: हाम्रो विद्यालय, राम्रो विद्यालय" भन्ने अभियानका साथ पालिका भित्रको समग्र शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न, शिक्षक, विद्यार्थी र अभिभावकहरूका बिच व्यापक रूपमा अन्तरक्रिया तथा तालिम प्रशिक्षण कार्यक्रम संचालन गरि विद्यालय तथा विद्यालय परिवारको एवं व्यवस्थापन समितिको समेतक्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- सबै विद्यालयहरूलाई अनिवार्य रूपमा विद्यालय सुधार योजना तथा कार्यक्रम निर्माण गर्न लगाई त्यसमा निर्दिष्ट लक्ष्यहरू हाँसिल गर्नका लागि पालिकाबाट निरन्तर अनुगमन, मूल्याङ्कन र पृष्ठपोषणमा जोड दिइनेछ ।
- सामुदायिक विद्यालयले अंग्रेजी माध्यमबाट शिक्षा दिन सुरुवात गरेमा त्यस्ता विद्यालयका अन्य विषयगत शिक्षकहरूलाई समेत छोटो अवधिको अंग्रेजी भाषाको तालिम दिने व्यवस्था गरिनेछ ।
- सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूलाई निरन्तर विद्यालय आउन प्रेरित गर्न दैनिक दिवा खाजाको प्रभावकारि रूपमा स्थानिय रैथाने खाजा व्यवस्थापन निति अवलम्बन गरिनेछ ।
- विद्यालय संचालन कार्यलाई थप प्रभावकारी ढंगले संचालन गर्न विद्यालय एकीकरण कार्यलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । मेघा विद्यालयको अवधारणा ल्याई यातायातको पहुँच र आवाशिय विद्यालय स्थापना संगै एकिकरण तथा मजर् अभियान संचालन गरिनेछ ।
- सिटिइभिटीसँग समन्वय गरी प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षालाई उच्च महत्व दिई प्राविधिक शिक्षा सञ्चालन गर्ने विद्यालयहरूको शैक्षिक तथा भौतिक पूर्वाधार विकासका लागि सहयोग गरिने छ ।
- गुराँस कृषि क्याम्पस र गुराँस बहुमुखी क्याम्पसको सम्पूर्ण पूर्वाधार निर्माणको काम सम्पन्न गरी अध्ययन अध्यापन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- द्वन्द्वपिडित, दलित, अपाङ्गता भएका, गरिब, जेहेन्दार, सिमान्तकृत, आदिवासी, जनजातीविद्यार्थीहरू मध्ये उत्कृष्ट ग्रेड ल्याई एस. ई. ई. उतिर्ण गर्ने विद्यार्थीहरूलाई उच्च तथा प्राविधिक शिक्षा अध्ययनका लागि प्रोत्साहन रकम उपलब्ध गराइने छ । साथै, एस. ई. ई. मा सबै भन्दा धेरै विद्यार्थी ए'ग्रेडमा उतिर्ण गराउने विद्यालयलाई पुरस्कृत गरिनेछ ।
- विद्यालयमा छात्राहरूको लागि निःशुल्क स्यानिटरी प्याड सहज रूपमा उपलब्ध गराइनुको साथै हरेक विद्यालयमा डस्टबिन, सफा शौचालय, स्वच्छ खानेपानी, महिनावारी भएका छात्रा र आमा भएका विद्यार्थीका

- लागि विद्यालयमा आराम कक्ष लगायतका सुविधाहरू उपलब्ध गराइनेछ । प्रत्येक माध्यमिक विद्यालयमा सेनेटरी प्याड भेन्टिङ्ग मेसिन र डिस्ट्रोय व्यवस्थापनका काम प्रभावकारी रूपमा सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
- विद्यालय शिक्षालाई श्रम तथा उत्पादनसँग जोडिनेछ । उत्पादन तथा आयमूलक शिक्षा दिने नीति तयार गरिनेछ । साथै गुराँस सरकारले तयार गरेको स्थानीय पाठ्यक्रमलाई व्यवहारिक शिक्षा दिन स्थानीय पाठ्यपुस्तक निर्माण गरिनेछ ।
  - सबै विद्यालयहरूमा व्यवस्थित पुस्तकालय, ई-लाइब्रेरी, कम्प्युटर ल्याव निर्माण, कम्प्युटर शिक्षक, श्रव्य दृश्य सामग्री र इन्टरनेट सेवा क्रमागत रूपमा जडान गरि प्रविधिमैत्री शिक्षालाई विस्तार गरिनेछ । साथै "एक शिक्षक एक ल्यापटप, एक कक्षा कोठा एक प्रोजेक्टर" कार्यक्रम कार्यान्वयनमा ल्याउने पहल र प्रयास गरिनेछ ।
  - सबै विद्यालयमा रङ्गरोगनको साथै घेरबार नभएका र अपुरो अवस्थामा घेरबार रहेका विद्यालयमा घेरबार गरिनेछ ।
  - हरेक माध्यमिक विद्यालयमा विज्ञान प्रयोगशाला, खेलकुद मैदान, सामुदायिक पुस्तकालय, सूचना प्रविधि तथा सञ्चार केन्द्रको स्थापना गरिनेछ ।
  - लोकसेवा आयोग र शिक्षा सेवा आयोग तथा भाषा तयारी र सीपमूलक तालिममा रहेका विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो क्षमता विकास गर्न गाउँपालिकाको तर्फबाट भौतिक तथा अनलाइन विधिबाट तयारी कक्षा सञ्चालनमा सहयोग गरिनेछ । साथै कार्यविधि तयार गरी प्रोत्साहन छात्रवृत्ति समेत उपलब्ध गराइनेछ ।
  - "उपाध्यक्षको ईच्छा, छोरी बुहारीलाई उच्च शिक्षा" भन्ने नारालाई सार्थक बनाउन उच्च शिक्षा अध्ययनमा उत्कृष्ट नतिजा हासिल गर्ने छोरी बुहारीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
  - सूचना तथा संचार प्रविधिको प्रयोग गरि शिक्षक तथा विद्यालय कर्मचारीको विद्युतिय हाजिरी प्रणाली विकास गरिनेछ ।
  - शैक्षिक क्षेत्रको समग्र विकास र व्यवस्थापनको लागी **अध्यक्ष शैक्षिक सुधार कार्यक्रम** लागु गरिने छ । साथै सबै प्रकारका परिक्षा हरू, शिक्षक भर्ना तथा नियुक्ति, पाठ्यक्रम, श्रोत शिक्षक, आर्थिक जन्य क्रियाकलाप लगायत शिक्षा क्षेत्रको समग्र व्यवस्थापनमा शिक्षा समिती र अध्यक्ष शैक्षिक सुधार कार्यक्रम लाई सहयोग गर्न **गुराँस शिक्षा सुधार आयोगको** गठन गरिने छ ।

(ख) स्वास्थ्य

- गुराँस गाउँपालिका-५, रानीमत्तामा सञ्चालित पाँच शैय्याको गुराँस अस्पताललाई मिनि अक्सिजन प्लान्टसहित पुर्णकालिन अस्पतालको रूपमा विकसित गरिनेछ । गुराँस अस्पताल परिसरबाटै विरामीले आवश्यक औषधी प्राप्त गर्नसक्ने गरि **गुराँस फार्मसी** स्थापना गरि प्रभावकारी ढंगले सञ्चालन गरिनेछ र मुटु, दम, क्यान्सर, मृगौला, प्रेसर लगायतका दीर्घ रोगीहरू तथा ज्येष्ठ नागरिकलाई निःशुल्क स्वास्थ्य जाँच र सहूलियत दरमा औषधी तथा आर्थिक सहायताको व्यवस्था गरिनेछ । गुराँस अस्पताललाई **स्वास्थ्य विमा फर्ट क्लेम केन्द्रको** रूपमा विकास गरिनेछ ।

- गुराँस गाउँपालिकालाई आयुर्वेद उपचार र ध्यान एव योगा केन्द्रको रूपमा व्यवस्थित गर्दै पाँच शैल्याको आयुर्वेद अस्पताल समेत स्थापना गरिनेछ । जसका लागि आवश्यक दक्ष स्वास्थ्यकर्मी, आयुर्वेदकर्मी, उपकरण, प्रविधि, भौतिक पूर्वाधार विकासका लागी आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- रतिखोला स्थित १५ शैल्या अस्पताल भवन छिटो निर्माण सम्पन्न गर्नका लागि संघीय सरकारसँगको समन्वय बढाइनेछ ।
- मानसिक स्वास्थ्य समस्यालाई औषधि सेवनको अवधिसम्म पुग्न नदिन विद्यालय र समुदायस्तरमा मानसिक स्वास्थ्य परामर्श र उपचार सेवालाई साझेदारसँगको सहकार्यमा अघि बढाइनेछ ।
- बर्थिङ्ग सेन्टर भएका स्वास्थ्य चौकी र आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्रलाई मापदण्ड वमोजिम प्रभावकारी तथा गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्नसक्ने गरि स्तरवृद्धि तथा सुविधा सम्पन्न गरिनेछ । साथै भएका बर्थिङ्ग सेन्टरलाई नमूना बर्थिङ्ग सेन्टरको रूपमा विकास गरिनेछ । २४ घण्टासम्म सुत्केरीलाई बस्ने आवासको व्यवस्थापन गरिनेछ । समग्रमा स्वास्थ्य संस्थास्तरीय न्यूनतम मापदण्ड प्रणालीलाई हुबहु कार्यान्वयन गरी उत्कृष्ट स्थानमा पुऱ्याउन पहल गरिनेछ ।
- गर्भवति घरदैलो सेवा कार्यक्रम कार्यान्वय गरिनेछ । स्वास्थ्य संस्थाहरूमा पोर्टेबल अल्ट्रासाउण्ड मेसिन उपलब्ध तथा स्वास्थ्यकर्मीलाई तालिम गराई स्थानिय स्तरमै गर्भजाँच सेवा उपलब्ध गराइनेछ ।
- गुराँसबासीलाई स्वास्थ्य सेवामा सरल एवं सहज पहुँच स्थापित गर्न सुलभ शुल्कमा एम्बुलेन्स २४सै घण्टा सेवा उपलब्ध गराइने छ । संकटमा परेका गर्भवती महिलालाई निःशुल्क एम्बुलेन्स र गर्भवति जाँच सेवालाई प्रभावकारी बनाइनेछ । साथै सम्पूर्ण घर परिवारलाई स्वास्थ्य विमाको दायराभित्र ल्याउन पहल गरिनेछ ।
- पालिका भर विभिन्न स्वास्थ्य सेवा सहित एकीकृत घुमि स्वास्थ्य शिवीर सञ्चालन गरिनेछ ।
- "सुनौलो हजार दिन, उपाध्यक्षले भेट्ने छिन्" कार्यक्रम लागू गरि सुनौलो हजार दिन भित्रका आमालाई पोषण सामग्री प्रदान तथा भेटघाट कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । राउटे समुदाय, गर्भवती आमा, हजार दिनका आमा र शिशु तथा किशोरीहरूको पोषणस्थितिमा सुधार ल्याउन र दीर्घरूपका कुपोषण न्यूनिकरण गर्ने बहुक्षेत्रिय पोषण कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा संचालन गरिनेछ । यसमा महिला स्वास्थ्य स्वयम् सेविकालाई परिचालन समेत गरिनेछ । साथै महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरूलाई कामको उच्च मुल्याङ्कन गर्दै प्रोत्साहन गरिनेछ र महिला स्वास्थ्य स्वयंम् सेविकाको लागि अक्षय कोष स्थापना गरिनेछ ।
- "ज्येष्ठ नागरिक जहाँ, स्वास्थ्यकर्मी तहाँ" अभियान सञ्चालनका लागि स्वास्थ्यकर्मीलाई परिचालन एवं प्रोत्साहनको व्यवस्था गरिनेछ । ज्येष्ठ नागरिक, असहाय बालबालिकालाई भेटघाट, सम्मान र न्यानो कपडा वितरण का साथै क्रमशः ल्याव सेवा उपलब्ध गराउनुका साथै गुराँस गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय परिसरमा निःशुल्क ज्वरो, तौल र रक्तचाप जाँच समेतको हेल्थ केयर डेस्क सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
- गुराँस अस्पताल र सबै स्वास्थ्य संस्था वाट विशेषज्ञ डाक्टर सेवा दिन टेलि स्वास्थ्य सेवा संचालन गरिने छ ।
- अशक्त अपांगता भएका व्यक्ति लाई स्वास्थ्य शिविर र परिचयपत्रको नविकरण ,स्तर निर्धारण कार्य खारेजी कार्य कार्यदल गठन गरि प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिने छ ।

(ग) खानेपानी तथा सरसफाई

- "घर-घरमा धारा, गुराँस सरकारको अभिभारा" अभियानअन्तर्गत सतहगत पानीको उपयोग तथा लिफ्टिङ प्रविधि प्रयोग गरी हरेक घरधुरीमा शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था गरिनेछ। गाउँपालिकाको यस अभियानका साझेदारहरूसँग थप मजबुद र प्रगाढ सम्बन्ध स्थापित गरिनेछ ।
- खानेपानी तथा सरसफाई र सिचाई अभियानलाई योजनावद्ध र व्यवस्थित गर्न जल उपयोग गुरुयोजना र वास प्लान कार्यान्वयनमा ल्याई गाउँपालिका भर स्वच्छ सफा खानेपानी वितरणको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- खानेपानीको मुहान उत्खनन्, संरक्षण र दीगो उपयोग गरी सफा पानी र पूर्ण सरसफाई कार्यक्रमलाई अभियानका साथ संचालन गरिनेछ । खानेपानी मुहानको मर्मत सम्भारका लागि प्रत्येक वडामा खानेपानी/सिचाई प्रभावकारी ढंगले परिचालन गरी कामको नियमित नियमन र अनुगमन गरिनेछ । साथै ठाउँठाउँमा रिचार्ज पोखरी निर्माण गरिनेछ ।
  - गाउँपालिकाभिन्न आवश्यकताअनुसार सतहगत र लिफ्टिङ खानेपानीका नयाँ योजनाहरू तयार गर्नुका साथै निर्माण सम्पन्न हुन नसकेका योजनाहरूलाई पूर्णता दिन निर्माण व्यवसायी र उपभोक्ता समितिलाई जिम्मेवार बनाई प्रभावकारी कार्यसञ्चालन गरिनेछ ।
- साना तथा ठुला खानेपानी योजना निर्माण तथा मर्मतका लागि र प्रधानमन्त्री रोजगार, मुख्यमन्त्री रोजगार र गुराँस श्रम बैङ्कमा आवद्ध श्रमिकहरूलाई योजनागत विभाजन गरी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- वातावरणीय शिक्षालाई प्रभावकारी बनाउँदै फोहोरमैला व्यवस्थापन कला र सीपलाई प्रत्येक व्यक्तिमा प्रसार गरिनेछ । फोहोरमैलाको निष्काशक, जिम्मेवार व्यवस्थापक हुनुपर्ने कुरालाई कडाईका साथ लागू गरिनेछ । गुराँस गाउँपालिकाका सबै बजार क्षेत्रबाट उत्पादन हुने फोहोरको उचित बिसर्जन तथा व्यवस्थापनका लागि गल्ने र जल्ने तथा नगल्ने र नजल्ने फोहोर वर्गिकरण गर्ने व्यवस्था गरिनेछ । साथै ल्याण्ड फिल्ड साइट निर्माण गर्न संभाव्यता अध्ययन कार्यलाई अगाडी बढाइनेछ ।
- "हाम्रो घरको फोहोर, अब बनाऔँ मोहोर" को नारा सहित सेफिट ट्याङ्की बाट निस्कने फोहोरलाई प्राङ्गारिक मलको रूपमा परिणत गर्न र फोहोर संकलन केन्द्र बाट वर्गिकरण र आवश्यक परीक्षण एवमं अनुसन्धानको कार्य अगाडी बढाइनेछ ।

(घ) लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण

- समाजमा विद्यमान हानिकारकप्रथा जस्तै: छुई,बालबिवाह, बालश्रम, जातिय छुवाछुत जस्ता सामाजिक कुरतीका रूपमा रहेका कुप्रथाको अन्त्य गर्नका लागि सामाजिक सांस्कृतिक रूपान्तरणको अभियान संचालन गरिनेछ ।
- जोखिममा परेका, सामाजिक र पारिवारिक बहिस्करणमा परेका तथा हिंसा पिडित महिला र बालबालिकाहरूलाई पुनःस्थापना, संरक्षण र सशक्तिकरण गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ। साथै मनोसामाजिक विमर्शका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ। जीवन सुरक्षा कोष कार्यक्रम, जोखिम बालबालिका संरक्षण कार्यक्रम, महिला तथा बालबालिका जोखिम कोषलाई लक्षित वर्गसम्म थप प्रभावकारी रूपमा व्यवस्थापन गरिनेछ ।

- वडा स्तर देखि पालिका स्तरसम्म महिला, दलित, बालबालिका, युवा सञ्जाल, ज्येष्ठ नागरिकका सञ्जाललाई पूर्णतः क्रियाशिल गरी सामाजिक हानिकारक प्रथा प्रचलनको रूपमा रहेका लैङ्गिक हिंसा, बालविवाह, घरेलु हिंसा एवं लैङ्गिक विभेद जस्ता कुसंस्कारको अन्त्यमा जोड दिइनेछ ।
- लैङ्गिक समानता हाँसिल गर्ने र सबै महिला, किशोरीहरू र बालबालिकाहरूलाई सशक्त बनाउनका लागि ठोस कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । साथै बाल विवाह, कम उमेरमा विवाह, जबर्जस्ती विवाह, यौन हिंसा तथा दुर्व्यवहारलाई निरुत्साहित गरिनेछ ।
- आगामी आर्थिक वर्षमा गुराँस गाउँपालिका- ३, ४ र ५ नम्बर वडालाई बालमैत्री शासन वडा घोषणा गर्नेगरी आवश्यक प्रक्रिया थालिनेछ, भने बालमैत्री शासन भएको स्थानीय तह घोषणामा समेत जोड दिइनेछ
- आर्थिक, सामाजिक र शैक्षिक दृष्टिले पछाडी परेका लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यकहरूको संरक्षण र सामाजिक सुरक्षाका लागि स्वरोजगार कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- ज्येष्ठ नागरिक भत्ता, एकल महिला भत्ता, अपाङ्ग भत्तालगायतका सबै प्रकारका सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमलाई बैकिङ्ग प्रणालीका माध्यमबाट वडास्तरबाट नै वितरण गर्ने व्यवस्था गरिनेछ । महिला सशक्तिकरणमा जोड दिई महिलाका लागि आयआर्जन सम्बन्धि तालिम तथा सचेतनामूलक कार्यक्रममा जोड दिइनेछ ।
- बालबालिका विरुद्ध हुने सबै प्रकारका शोषण र भेदभावको अन्त्य गरिनेछ । गाउँपालिकालाई **बालश्रम मुक्त गाउँपालिका घोषणा** गर्न सरोकारवाला निकाय तथा संघ/संस्थाहरूसंगको समन्वयलाई तिब्रता दिइनेछ ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई क्षमता अनुसार गर्न सकिने सीप विकास तालिम प्रदान गरिनेछ । साथै चेतनामूलक तालिम, अभिमुखिकरणलगायत कार्यक्रममा जोड दिइनेछ ।
- अपाङ्गतामैत्री भौतिक संरचना निर्माणमा प्रोत्साहन गरिनेछ । अपाङ्गता भएका व्यक्तिको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरणसँगै सहज र सम्मानपूर्ण जीवन सुनिश्चित गरिनेछ । उनीहरूलाई स्वरोजगार तथा रोजगारमुखी कार्यक्रममार्फत आत्मनिर्भर बनाइनेछ ।
- ज्येष्ठ नागरिकको जीवन सम्मानित, सुरक्षित र व्यवस्थित बनाई उनीहरूको ज्ञान, सीप र अनुभवलाई पालिकाको समृद्धिको लागि उपयोग गरिनेछ । ज्येष्ठ नागरिकलाई स्वास्थ्य तथा अन्य सेवा सुविधामा छुट र सहूलियत प्रदान गरिनेछ । प्रदेश तथा संघ सरकारसँग समन्वय गरी सुविधायुक्त ज्येष्ठ नागरिक आवास गृह सेवा तथा मिलन केन्द्र स्थापना गरिनेछ ।

(ड) संस्कृति

- यस पालिका भित्र बसोबास गर्ने विभिन्न जातजाती, भाषा, भाषी धर्म, संस्कृति र परम्पराको हिसाबले विविधतायुक्त समुदायको संरक्षण गर्न पुस्तक छपाई, कला र सीप हस्तान्तरण, लेख रचना संकलन, लिपि संकलन, संगीत र बाद्यवादनका सामग्री संरक्षण, सांस्कृतिक क्लब तथा संघसंस्था स्थापना, प्रवर्द्धन एवमं सम्बर्धन नीति लागू गरिनेछ ।
- ऐतिहासिक गौरवका संस्कृतिका रूपमा रहेका पञ्चेबाजा, तरवार नाँच, ढोल नाँच, सिङ्गारु, पैँसेरी, भोसी नाच, लहरे नाँच, गर्गा नाँच, देउडा नाँच, धमारी नाँच, बालन नाँच, सोरठी नाँच, मारुनी नाँच, सालैजोलगायत रैथाने

संस्कृतिको जगेर्ना गर्नुका साथै विपन्न तथा दलित समुदायको हित, विकास र आर्थिक उन्नतीका लागि क्षमता विकास र सम्बर्द्धनका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

- लोपोन्मुख राउटे जातिको पहिचान सहितको संरक्षण कार्यलाई अघि बढाउनुको साथै प्रस्तावित राउटे संग्रहालय निर्माणको कामलाई संघ र प्रदेश सरकारसँगको समन्वय र सहकार्यमा अगाडी बढाई राउटेहरूको भाषा, कला, संस्कृति, लिपी, सीप, भेषभुषा र इतिहासलाई जीवन्त राखिनेछ ।

(च) युवा तथा खेलकुद

- स्वस्थ, सक्षम र अनुशासित नागरिक तयार गर्न खेलकुद र खेलाडी क्षमता विकास कार्यक्रममा लगानी गरिने छ । पालिका स्तरीय खेलकुद विकास समितिलाई थप व्यवस्थित र क्रियाशील बनाइनेछ ।
- राष्ट्रिय एकता सुदृढ बनाउने सशक्त माध्यमको रूपमा रहेको खेलकुद क्षेत्रलाई उच्च प्राथमिकता दिई **गुराँस म्याराथन**को आयोजना गरि खेलकुदको माध्यमबाट पालिका क्षेत्र भित्र रहेका पर्यटकिय गन्तव्य स्थलहरूको राष्ट्रव्यापी रूपमा प्रचार प्रसार गरिनेछ ।
- **“स्वास्थ्यका लागि खेलकुद: सबैलाई राख्छ एकजुट”** भन्ने नारालाई सार्थक बनाउन खेलाडीलाई सम्मान र विभिन्न प्रतियोगिताहरूमा पालिकाबाट सहभागिता जनाउने खेलाडीलाई आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ । पालिका भित्रका विद्यालयहरू बिच पालिकास्तरीय राष्ट्रपति रनिङ्ग शिल्ड आयोजना गर्नुको साथै माथिल्लो स्तरका राष्ट्रपति रनिङ्ग शिल्डमासमेत प्रतिस्पर्धा गराइनेछ । गुराँसकै विद्यालयहरूबीच प्रतिस्पर्धा हुनेगरी **अध्यक्षकप खेलकुद प्रतियोगिता** आयोजना गरिनेछ ।
- विद्यार्थीहरूको शारिरीक तथा मानसिक क्षमता अभिवृद्धी गर्नका लागि विद्यालयहरू र अन्य स्थानमा खेलकुद मैदानलगायत व्यायम केन्द्रहरू र पैदल मार्गको समेत क्रमागत व्यवस्था गरिनेछ ।
- युवा सक्रियताका लागि गठन भएका वडा स्तरीय युवा क्लबहरू तथा पालिका स्तरीय युवा संजालले गरिरहेका नमुना युवा संसद तथा युवाहरूलाई सुशासन र रोजगारी सम्बन्धी क्षमता वृद्धिको कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- युवाहरूलाई धुम्रपान, मद्यपान, जुवातास लगायतका दुर्व्यसनबाट अलग राख्न सामाजिक सेवा, खेलकुद, स्वरोजगार कार्यक्रम, सिकाईका प्रकृया निरन्तरता दिई सृजनात्मक कार्यमा संलग्न गराउन रचनात्मक कार्यमा ध्यान दिइनेछ ।

सभा अध्यक्ष ज्यू

तथा गाउँ सभाका सदस्य ज्यूहरू,

(३) पूर्वाधार विकास

- दीगो र गुणस्तरीय पूर्वाधार निर्माणका लागि विकास निर्माणका आयोजनाहरूको प्राथमिकीकरण गरि श्रोतको सुनिश्चितता गरिनेछ । प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा श्रोतको सुनिश्चिता र पूर्वाधार निर्माण कार्यलाई भनसुन र पहुँचका आधारमा नगरी विधि र वस्तुनिष्ट एवं मागमा आधारित बनाउनका लागि **परियोजना बैंक** निर्माण गरिनेछ । परियोजना बैंकमा रहेका योजनाहरूको निर्माण तथा मर्मतका लागि **गुराँस श्रम बैंक**को स्थापना गरिनेछ र आवश्यकताका आधारमा साझेदारी लगायत विभिन्न कोष मार्फत साझेदारी योजना सञ्चालनमा ल्याइनेछ । विकास कार्यलाई एकीकृत एवं दीगो विकासको मोडेलमा रुपान्तरण गर्न सम्बन्धित

आयोजनाभिन्न पर्ने सम्पूर्ण कार्यलाई एकीकृत रूपमा लागत अनुमानमा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्ने प्रक्रिया थालिनेछ ।

- सार्वजनिक निर्माणमा प्रत्येक सरोकार राख्ने विषयगत शाखाका कर्मचारी, उपभोक्ता समिति र निर्माण व्यवसायीहरूको प्रभावकारी कार्य सम्पादनका लागि क्षमता विकासका आवश्यक थप नीति र कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।
- गुराँस गाउँपालिकामा सञ्चालित योजनाहरूको गुणस्तर कायम गर्न आवश्यक उपकरण र दक्ष मानव शंसाधन सहित ल्याव स्थापना गर्ने नीतिगत व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- गुराँस गाउँपालिकाले प्राविधिक कर्मचारीको लागि व्यवस्था गरिरहेको फिल्ड भत्ता बापतको रकम पूर्वाधार विकास शाखाअन्तर्गत तोकिएको जिम्मेवारी प्राप्त प्राविधिकलाई मात्र उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्न गाउँ कार्यपालिकालाई सुझाव दिने निर्णय गरियो ।

(क) सडक

- गाउँपालिकास्तरमा सञ्चालित गौरवका आयोजनाहरूका रूपमा रहेका मूल सडकबाट प्रत्येक वडा कार्यालयसम्म सडक क्रमशः ग्राभेल, स्तरोन्नती, कालो पत्रे, वडा कार्यालय देखि प्रत्येक बस्तीस्तरमा कृषि सडक सञ्जाल विस्तार गर्ने नीति लिइनेछ । साथै वडास्थित सडकहरू मर्मत कार्य कार्यपालिकाको कार्यालयबाटै आवश्यकताअनुसार गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- गौरवका सडक र वृहत चक्रपथको स्तरोन्नती गर्न स्थानीय तहको बजेटबाट मात्र प्रयास नहुने हुँदा आयोजना सञ्चालनका लागि कर्णाली प्रदेश सरकार, संघीय सरकार र विभिन्न साझेदार एवं सहयोगी संघ संस्थासँगको समन्वयमा अगाडी बढाइनेछ । साथै अपुरा सडकहरूलाई तोकिएका गन्तव्यसम्म पुऱ्याइनेछ ।
- निर्माणाधिन रहेका सबै विद्यालय, सहकारी भवन तथा कृषि संकलन केन्द्रहरूको काम सम्पन्न गरिनेछ । विद्यालय भवनलाई छानामुक्त गराई पक्की निर्माण गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- "हामी बनाउँछौं हाम्रो सडक" को मुल नारालाई आत्मसाथ गर्दै पालिकाका भिन्नि सडकहरूको स्तरोन्नती गरी बाह्रै महिना सञ्चालनमा आउने गरि कार्य अघि बढाइनेछ । नयाँ नयाँ सडक ट्रयाकमात्र खोल्ने काम लाइन् निरुत्सिहत गर्दै भएका सडकलाई स्तरोन्नति गर्दै लगिनेछ । सडक मर्मतको लागि मर्मत सम्भार कोष स्थापना गरिनेछ र निश्चित अवधिको लागि सडक संयमसेवकको व्यवस्थापन गर्ने नीति लिइनेछ ।
- स्थानीय तहसँगको समन्वय र स्थानीय आवश्यकतालाई ध्यान नदिएरै माथिल्ला सरकारबाट हचुवाको भरमा विनियोजन हुने बजेट तथा कार्यक्रमलाई निरुत्साहित गरिनेछ ।

(ख) सिंचाई

- एक व्यवसायिक कृषक-एक सिंचाई पोखरी, साना सिंचाई कार्यक्रम, लिफ्टिङ्ग प्रविधि र रिचार्ज पोखरी, तथा वर्षेपानी संकलनलगायत अन्य सिंचाई प्रविधिका योजनाहरू र कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- भौगोलिक अवस्था र पानीको स्रोतको आधारमा उपयुक्त सिंचाई प्रविधिमाफत वर्षेभरी सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराइनेछ ।
- साना तथा ठुला सिंचाई योजना निर्माण तथा मर्मतका लागि र प्रधानमन्त्री रोजगार, मुख्यमन्त्री रोजगार र गुराँस श्रम बैङ्कमा आवद्ध श्रमिकहरूलाई योजनागत विभाजन गरी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

- आकाशे पानी संकलन गरी संकलन गरी उपयोग गर्ने कार्यलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।

(ग) भवन तथा सहरी विकास

- यसै आर्थिक वर्ष भित्र गुराँस गाउँपालिकाको आफ्नै प्रशासनिक भवनको निर्माणका लागि संघीय सरकारसंग आवश्यक समन्वय गरिनेछ । साथै, ३ नम्बर वडा कार्यालयको भवन निर्माण सम्पन्न गर्ने र निर्माण सम्पन्न भइसकेका वडा कार्यालयमा थप आवश्यक पूर्वाधार निर्माण कार्य अघि बढाइनेछ ।
- "खरको छाना मुक्त, घर परिवार दुःख" अभियान अन्तर्गत यस पालिका भित्र खरको छाना भएका घरहरूलाई जस्तापाताले विस्थापित गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- पालिकाभरका व्यस्त बजारक्षेत्र र लामो दुरीका सडक क्षेत्रमा सार्वजनिक शौचालयको व्यवस्था गरिनेछ ।
- सरकारी भवनहरू निर्माण गर्न आवश्यक प्रक्रियाअनुसार जग्गा खरिदसमेत गर्न मिल्नेगरी नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ र त्यससँग जोडिएका ऐलानी तथा सरकारी सार्वजनिक जग्गा भएमा संघीय सरकारसँग समन्वय गरी पालिकाको विभिन्न प्रयोजनमा प्रयोग तथा उपयोग गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- सुकुम्वासी तथा अव्यवस्थित बसोवासीहरूको सन्दर्भमा भूमि सम्बन्धि समस्या समाधान आयोग, संघीय र प्रदेश सरकारसंग आवश्यक समन्वय गरि भूमिहिनहरूलाई जग्गाको मालिक बनाइनेछ, बसोबासलाई व्यवस्थित गराइनेछ ।
- नक्सा पास नगरी भवन निर्माण गर्ने कुरालाई निरुत्साहित गर्नुका साथै भवन बनाउदा राष्ट्रिय भवन संहितामा उल्लेखित मापदण्डलाई कडाईका साथ लागू गर्दै गुराँस भवन निर्माण संहिता समेत जारी गरिनेछ । साथै भू-उपयोग मापदण्डलाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- गुराँस गाउँपालिकाका सबैजसो खोला तथा नदीस्थित बालुवा गिट्टी उत्खनन् स्थल र सो को लागि आवश्यक स्थानमा मार्ग समेत निर्माण गरिनेछ ।
- बजारमा विक्री हुने दैनिक उपभोग्य खाद्य तथा पेय पदार्थहरूको नियमित अनुगमन तथा नियमन गरि पोषण तथा स्वास्थ्यबर्द्धक खाद्य तथा पेय पदार्थहरूको प्रवर्द्धन, उत्पादन र प्रभावकारी अनुगमन कार्यमा जोड दिइनेछ ।
- पालिकाभरका सार्वजनिक, प्रति, ऐलानी, चरिचरणका वन क्षेत्रलगायतका सबै प्रकारका सार्वजनिक उपयोगका जग्गाहरू संरक्षण गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ । गुराँस गाउँपालिका र अन्तर्गत प्रयोगमा रहेका तथा प्रतिवद्धता जनाइएका सबै प्रकारका जग्गाहरू पालिकाको मातहतमा ल्याइनेछ ।

(घ) उर्जा, लघु तथा साना जलविद्युत

- गाउँपालिकाका स्थानीय बजार क्षेत्रमा सौर्य सडक बत्तीका साथ बजार क्षेत्र सुधार कार्यक्रम लागु गरिनेछ ।
- संघीय र प्रदेश सरकारसँगको समन्वय र सहयोगमा विद्युतको राष्ट्रिय प्रसारण लाइन र ग्रामिण सामुदायिक विद्युतिकरण कार्यक्रममार्फत सबै वडा तथा वस्तीहरूमा विद्युतका पोल र तार विस्तार गरिनेछ ।
- सामुदायिक विद्युतिकरण कार्यक्रमलाई प्रभावकारी र व्यवस्थित ढङ्गले सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

(ङ) नदी, तटबन्धन, पुल

- नदी तटबन्धन, पुललगायत भौतिक पूर्वाधारका कामहरू अघि बढाउन आवश्यक बजेटका लागि केन्द्र एवं प्रदेश सरकारको समन्वयमा अघि बढाइनेछ ।

- वर्षातको समयमा विद्यार्थी तथा स्थानीय बासिन्दाहरुलाई सहज आवतजावत हुने गरि आवश्यक खोलामा झोलुङ्गे पुल निर्माण कार्य संघीय तथा प्रदेश सरकार सँगको समन्वयमा क्रमागत रुपमा सुरु गरिनेछ । निर्माण सम्पन्न भैसकेका झोलुङ्गे पुलको मर्मत संभारका लागि मर्मत कोषको व्यवस्था गरिनेछ ।

(च) सञ्चार

- गुराँस गाउँपालिकाको विभिन्न ठाउँमा कमजोर टेलिफोन नेटवोर्कको समस्या समाधान गर्न नेपाल दुरसञ्चार प्राधिकरणलगायत अन्य निजी क्षेत्रका कम्पनीसँग समेत आवश्यक समन्वय गरिनेछ ।
- ल्याण्डलाइन फोन र फाइबर इन्टरनेट विस्तारको लागि पहल गरिनेछ ।

सभा अध्यक्ष ज्यू

तथा गाउँ सभाका सदस्य ज्यूहरु,

(४) वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन

(क) वन तथा भू-संरक्षण

- वन, वनस्पति, वन्यजन्तु, जैविक विविधता र जलाधार संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यलाई अभियानका रुपमा संचालन गरी पर्यापर्यटनको विकास गरिनेछ । वन क्षेत्रको दिगो व्यवस्थापन र जलवायु परिवर्तन एवं पर्यावरणिय अनुकुलनका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
- "वन जङ्गल जोगाऔं-आम्दानी रहरियाली बढाऔं" भन्ने नारालाई सार्थक तुल्याउन जथाभावी वन फडानी गर्ने, डढेलो लगाउने, अनाधिकृत चरिचरण गर्ने जस्ता कार्यलाई निरुत्साहित गर्दै खोला किनार, पहिरो गएका ठाउँ र नाङ्गा डाँडा पाखाहरुमा वृक्षारोपण गरिनेछ ।
- वन क्षेत्रको पूर्ण क्षमताको उपयोग हुने गरी सहभागितामूलक व्यवस्थापन र प्रकृतिमा आधारित पर्यटनको विकासबाट वस्तु र सेवाको विस्तार र विविधिकरण गर्ने रणनीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- जल, जङ्गल, जमिन, जडीबुटी र जनशक्तिको उचित व्यवस्थापन गर्न पाँच "ज" को अभियान सञ्चालन गरिनेछ । साथै, पालिकामा हावापानी अनुसार औषधिजन्य वनस्पतिको पहिचान गर्दै संकलन, संरक्षण र संवर्द्धन गरिनेछ । वनजन्य उत्पादन तथा विभिन्न जडिबुटी संकलन, प्रशोधन तथा बिक्रि वितरण जस्ता व्यवसायिकजन्य कार्यलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- "आयमुलक वन, गुराँसको धन" अन्तर्गत सबै सामुदायिक वनमा टिमुर, काउलो, तेजपत्ता, रिष्टा, नास्पति, काफल, आरुबखडा, बाँस, अम्भिसो, ओखर लगायतका आयमुलक वनजन्य वनस्पति सहित बृहत वन बगैचा निर्माण गरिनेछ ।
- मापदण्ड बमोजिम निर्माण कार्य सम्पन्न भएका सडक छेउको दायाँ बायाँ सौन्दर्य दिने एवं आयमुलक जातका वोटविरुवा लगाउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- पालिका भरका वन उपभोक्ता समिती र महासंघको सहकार्यमा आयमुलक -"आयमुलक वन, गुराँसको धन" कृषी वन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

(ख) जलवायु परिवर्तन

- जलवायु परिवर्तन र यसका असरबारे सचेतिकरण गर्नुका साथै जलवायु परिवर्तन अनुकुलन सम्बन्धि संस्थागत र सामुदायिक अभिमुखिकरण गरिनेछ ।

- साथै विकास निर्माणका कार्य गर्दा जलवायु परिवर्तन र यसका असरलाई ख्याल गरी वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरेर अघि बढिनेछ ।

(ग) विपद् व्यवस्थापन

- सबै वडाका संभाव्य पहिरो जोखिम ठाउँहरूको पहिचान गरी त्यस्ता ठाउँहरूमा बाँस, अग्निसो, निगालो जस्ता नगदे विरुवा लगाउने लगायत आवश्यकताका आधारमा तटबन्ध निर्माण गरि पहिरो नियन्त्रण गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
- सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावार बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धि आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना बनाई गाउँपालिकाबाट स्वीकृत गराउने कार्यलाई कडाईका साथ कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । साथै वन पैदावारको बिक्रीबाट पालिकालाई प्राप्त हुने आयको केही अंश सामुदायिक वनहरूको क्षमता विकास, दीगो व्यवस्थापन र खेर गएको वन पैदावर उपयोग र निकासीका लागि सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गरिनेछ ।
- पालिका भित्रका संभाव्य विपदका घटनाहरूको पहिचान गरी विपद जोखिम न्यूनिकरण, विपद पूर्व तयारी र विपद प्रतिकार्य योजना तयार गरी लागू गरिनेछ । विपदका बेला खोज, उद्धार, राहत र पुनःस्थापनाको कार्यलाई व्यवस्थित बनाउन पालिकामा चौबीसै घण्टा तयारी अवस्थामा रहने गरी संघ, संस्थाहरू समेतको समन्वयमा स्थापित **आपतकालिन कार्य संचालन केन्द्र**लाई स्रोत साधन सम्पन्न गरिनेछ । पालिका देखि वडास्तर सम्मका विपद व्यवस्थापन समितिलाई क्रियाशिल तुल्याइनेछ ।
- विपद पिडितहरूलाई तत्काल सहयोग गर्न विपद व्यवस्थापन कोषमा आवश्यक रकम व्यवस्था गरिनेछ ।
- विपद र विकासमा युवा स्वयमंसेवक परिचालनको नीति लिइनेछ । यसका लागि गाउँपालिकामा विपद व्यवस्थापन तथा सुरक्षा शाखा स्थापना गरी सबै वडा तह तथा विद्यालय तहमा स्वयमंसेवी भाव वृद्धि गर्न अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।

सभा अध्यक्ष ज्यू

तथा गाउँ सभाका सदस्य ज्यूहरू,

(५) संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन

(क) मानव संसाधन

- मानविय जनशक्ति नै विकासको साधन र साध्य हो । तसर्थ, मानव पुँजीको विकास नै आधुनिक राष्ट्र निर्माणको आधारभूत कार्य मानिने भएकोले संगठन भित्रको जनशक्तिलाई कामप्रति अझ बढी उत्प्रेरित गर्नका लागि क्षमता विकास तालिम र कार्यसम्पादनमा आधारित पुरस्कार र दण्ड प्रणालीलाई वस्तुगत र यथार्थपरक बनाइनेछ ।
- कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन र कार्यदक्षताको आधारमा कर्मचारीलाई दण्ड वा पुरस्कारको व्यवस्था गरिनेछ ।
- कर्मचारी र जनप्रतिनिधिहरूको लागि क्षमता विकासको लागि तालिम तथा अभिमुखिकरण प्रदान गरिनेछ ।
- कागज रहित अनलाइन सेवा र कार्यसम्पादन सम्झौताको आधारमा कर्मचारी परिचालन गरिनेछ ।

(ख) संस्थागत क्षमता

- टोलमा हुने विकास निर्माणका कार्यमा पहिलो जिम्मेवार बनाउन तथा सरकारको सबैभन्दा नजिकको अङ्गको रूपमा स्थापित गर्न टोल विकास समितिहरू, उपभोक्ता, विद्यालय, सहकारी लगाएत सबै संस्थागत समितिलाई तालिम, प्रशिक्षण र सुविधा सम्पन्न गरिनेछ ।
- स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्व-मूल्याङ्कन कार्यान्वयन गरी सुशासन, विकास र सेवा प्रवाहलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।

(ग) राजस्व परिचालन

- राजस्वका स्रोतहरूको पहिचान गरी प्रगतिशिल करको सिद्धान्तअनुसार करको दायरा फराकिलो बनाई राजस्व प्रशासनलाई प्रभावकारी, संस्थागत र सबल बनाइनेछ । उद्योग, व्यापार, व्यवसाय सबैलाई करको दायरामा ल्याई पालिकाको आन्तरिक आम्दानी वृद्धि गरि राजस्व असुलीको घोषित लक्ष्य पूरा गर्न हरसम्भव उपाय अबलम्बन गरिनेछ ।
- समग्रमा राजस्व प्रशासनलाई थप सुदृढ र चुस्त बनाइनेछ । सबै प्रकारका आर्थिक क्रियाकलापलाई औपचारिक राजश्व प्रणालीमा आवद्ध गरिनेछ ।
- विभिन्न टोल वस्तीबाट सडक बाटो लैजाने क्रममा नागरिकको जग्गा सार्वजनिक सडकमा परेको र सो जग्गाको समेत कर तिर्न परिरहेको अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै उक्त जग्गाको लगत कट्टा गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ साथै घर जग्गा तथा सम्पत्ती करमा जनअपेक्षा अनुसार दर रेटमिलान गरिने छ ।
- पालिका भर राजश्वके सम्भावना अध्ययन गनर एक विज्ञ सहितके कायर्दल गठन गरिने छ ।

(घ) सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परीक्षण

- हामीले सम्पादन गरेका कामहरूका बारेमा जनतासम्म पुऱ्याउने, हाम्रा कुरा सुनाउने, जनताका सुझाव ग्रहण गर्ने र भए गरेका कमी कमजोरी सुधाने परिपाटि बसाल्न सार्वजनिक सुनुवाईलाई निरन्तरता दिँदै नियमित रूपमा हरेक वडामा संचालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाका सबै कार्यक्रम तथा योजनामा पारदर्शिता, सहभागिता, जवाफदेहिता, दुरदर्शिता जस्ता सुशासनका सबै सूचकहरू जनताले अनुभूति गर्ने गरि पालना गरिनेछ ।

(ङ) बेरुजु फछ्यौट

- बिगत आर्थिक वर्ष सम्मको अप्रत्यासित रूपमा बढेको बेरुजुलाई नियन्त्रण गर्न पहल गरिनेछ । प्रत्येक वर्ष बेरुजु नियन्त्रण गर्न सतर्कता अपनाइनेछ ।
- आन्तरिक लेखा परीक्षणलाई प्रभावकारी बनाई भए गरेका कमी कमजोरी सुधाने र अन्तिम लेखा परीक्षणबाट औल्याइएका बेरुजु फछ्यौट गरी वित्तिय सुशासन कायम गरिनेछ ।
- बेरुजु फछ्यौट गरी वित्तिय सुशासन कायम गर्न कडाइका साथ असुली कार्य कार्यान्वयन गरिनेछ ।

(च) सेवा प्रवाहका मापदण्ड

- नागरिकको सुशासन, विकास र समृद्धिको आकांक्षा पूरा गर्न सार्वजनिक प्रशासनलाई स्वच्छ, सक्षम, पारदर्शी, जवाफदेही, जनउत्तरदायी, प्रविधिमैत्री, सेवाग्राहीमैत्री, भ्रष्टाचारमुक्त, चुस्त र जनमुखी बनाइनेछ ।
- स्थानीय सरकार जनताको सबै भन्दा नजिकको सरकार भएकाले "सेवाको वरीपरी जनता होइन, जनताको वरिपरी सेवा" भन्ने सार्वजनिक प्रशासनको मूल मन्त्रलाई मनन गर्दै घुम्ती सेवा, डेस्क सेवा र एकद्वार सेवा प्रणालीमा जोड दिइनेछ ।
- भ्रष्टाचार विरुद्ध शून्य सहनशीलता सहितको सदाचारयुक्त नीति अवलम्बन गर्दै शासकीय स्वच्छता, सदाचार र नैतिकतालाई कडाईका साथ लागू गरि जनतामा सुशासनको प्रत्याभूति गराइनेछ ।
- जनतालाई छिटोछरितो सेवा दिन नीति तथा कार्यक्रम र बजेट तथा योजनाको आधारमा आवश्यक पर्ने ऐन, कानून र कार्यविधि तत्कालै बनाइनेछ ।
- पालिका क्षेत्रमा ग्रामीण तथा गुराँसबस सेवा गाउँपालिकाको पहलमा सञ्चालन गरी ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ती, महिला र बालबालिकालाई सर्वसुलभ यातायात सेवा प्रदान गरिनेछ । साथै प्रत्येक वडाको पायक पर्ने स्थानमा एउटा बाल उद्यान र ज्येष्ठ नागरिक मिलन केन्द्र स्थापना गरिनेछ ।
- सामाजिक सुरक्षा भत्तालाई प्रत्येक वडा कार्यालयबाटै वितरण गर्ने कार्यलाई प्रभावकारी व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- लक्षित वर्गका कार्यक्रमहरू गाउँ कार्यपालिकाकै कार्यालयबाट कार्यान्वयन गर्ने परिपाटी विकास गरिनेछ ।
- कार्यसम्पादनलाई प्रभावकारी र गुणस्तरीय बनाउन गाउँपालिकाभित्र शाखा, उपशाखा तथा निकाय मातहतका कर्मचारीसँग कार्यसम्पादन सम्झौता गरिनेछ । सो कार्यसम्पादन सम्झौताको कार्यान्वयन पक्षलाई आधारमा कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

(छ) विद्युतीय सूचना प्रविधि

- गाउँ कार्यपालिका तथा यस अन्तर्गतका हरेक गतिविधि जनता माझ सुसुचित गर्न गुराँस सूचना तथा संचार शाखालाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
- गुराँस गाउँपालिकाको वेबसाइट र मोवाइल एप्लिकेसनलाई प्रभावकारी सञ्चालन गरिनेछ । साथै सेवालाई अनलाइन प्रविधिमा रूपान्तरण गरी पेपरलेस सेवा सञ्चालन लाइ उच्च प्राथमिकताका साथ काम गरिने छ ।

(ज) अन्तरनिकाय समन्वय

- देशभित्र र बाहिरका स्थानीय तहमा अन्तर सम्बन्धित निकायसँग भगिनी सम्बन्ध कायम गरि सिकाई आदान-प्रदान गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- प्रदेश र संघ सरकारसँग कार्यात्मक अन्तरसम्बन्ध सुदृढ गरी कायम रहेको दोहोरोपनलाई अन्त्य गरिनेछ ।
- नागरिकता, राष्ट्रिय परिचयपत्र र मतदाता परिचयपत्र गाउँपालिका तथा वडाबाटै वितरण गर्न जिल्ला प्रशासन कार्यालयसँग आवश्यक समन्वय र पहल गरिनेछ ।
- गुराँस गाउँपालिकासँग साझेदारी गरि कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने संघ संस्थालाई पालिकाको नीति तथा कार्यक्रमसँग जोडेर मात्र अघि बढाइनेछ ।

(झ) सुरक्षा

- पालिकामा कार्यरत प्रहरी चौकीहरूको व्यवस्थापनमा थप सहयोग गर्दै जनमैत्री सुरक्षा व्यवस्थापनका लागि पहल गरिनेछ । गाउँपालिकाका आवश्यक विभिन्न ठाउँमा अस्थायी प्रहरी पोष्ट र सुरक्षा बिट् स्थापना गरी सञ्चालनमा ल्याइनेछ । प्रहरी चौकीको स्तरोन्नतिको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- युवा उमेर समुहका व्यक्ति र किशोरावस्थाका व्यक्तिहरूलाई सशक्तिकरण, आत्मरक्षा र सुरक्षा सम्बन्धि तालिम प्रदान गरिनेछ ।
- स्थानीय सरकारको कार्य सम्पादनलाई जनपक्षीय बनाउन, विपद् व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन र राजस्व प्रशासनलाई थप सघाऊ पुऱ्याउन स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले गरेको व्यवस्थाबमोजिम सुरक्षा व्यवस्थापन शाखा स्थापना गरि गुराँस नगर प्रहरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

सभा अध्यक्ष ज्यू

तथा गाउँ सभाका सदस्य ज्यूहरू,

अन्त्यमा, यस नीति तथा कार्यक्रमको आधारमा तयार हुने बजेट तथा योजनालाई कार्यान्वयन गर्न आम गुराँसबासी आमाबुवा, दाजुभाई तथा दिदीबहिनी, गाउँ कार्यपालिकाका पदाधिकारी र सदस्य, गाउँ सभाका पदाधिकारी र सदस्य, सबै जिम्मेवार राजनीतिक दल, समाजसेवी, सामाजिक कार्यकर्ता, सबै सरकारी निकाय, राष्ट्रसेवक कर्मचारी मित्रहरू र राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाबाट समन्वय, सहयोग र सहकार्य प्राप्त हुनेछ भन्ने विश्वास लिँदै आर्थिक वर्ष २०८०।०८१ को नीति तथा कार्यक्रम यस सम्मानीत गुराँस गाउँसभा समक्ष पेश गर्दछु ।

धन्यवाद नमस्कार !

सम्बत २०८० साल असार ८ गते शुक्र वार